

Lees en Schrijf! in de praktijk

Maart 2007 werd *Lees en Schrijf!* gelanceerd, een multimedialprogramma voor laaggeletterden (zie ALFA-nieuws 2 van dat jaar). Najaar 2007 was de serie *Lees en Schrijf!* weer op televisie te zien. Het lijkt erop dat met *Lees en Schrijf!* een manier is gevonden om de moeilijk bereikbare doelgroep van laaggeletterden te bereiken. Dat is onlangs ook nog onderstreept door een eervolle vermelding van de vakjury van de Nationale Alfabetiseringsprijzen. Tijd om eens te kijken hoe de ervaringen met *Lees en Schrijf!* in de praktijk zijn.

MARIJKE TIEMERSMA/PROJECTMANAGER *LEES EN SCHRIJF!*

Meer zelfvertrouwen door *Lees en Schrijf!*

Sinds de start van de serie zijn ruim 18.000 (gratis) werkboeken aangevraagd. Op de bijbehorende website www.leesenschrijf.nl waar men zelf kan oefenen, zijn 13.405 mensen actief. Tot september 2007 bezochten zij de site 45.000 keer en maakten ze in totaal 163.000 oefeningen. Uit eerste onderzoek blijkt dat mensen ook echt meer zelfvertrouwen krijgen als ze hun lees- en schrijfvaardigheden verbeteren.

Ervaringen

Lees en Schrijf! is niet bedoeld om als lesmethode te gebruiken. Er zit bijvoorbeeld geen niveauopbouw in. *Lees en Schrijf!* is ontwikkeld als middel om laaggeletterden te stimuleren en te motiveren de stap te zetten naar een cursus om hun lees- en schrijfvaardigheid te verbeteren.

Op veel ROC's worden de werkboeken van *Lees en Schrijf!* wel gebruikt als extra materiaal in verschillende soorten trajecten. Wij waren benieuwd of en hoe docenten *Lees en Schrijf!* inzetten en wat het effect daarvan is.

'Je hoort er echt bij'

Yvonne Feenstra is docent NT1 op het ROC van Amsterdam. 'Onze cursisten zijn heel verbaasd dat het werkboek gratis is en zijn erg enthousiast omdat ze met *Lees en Schrijf!* thuis kunnen oefenen. Dit doen ze dan ook heel gemotiveerd. Ze ervaren vooral de website als heel positief. Veel gehoorde opmerking: "je hoort er echt bij". Zowel NT1-ers als NT2-ers gebruiken de werkboeken *Lees en Schrijf!* Lastige onderwerpen uit het boek zoals werken met het woordenboek worden in de les behandeld.

Een mooi voorbeeld van de positieve kracht van *Lees en Schrijf!* is dit: een cursiste van 27 jaar wilde een opleiding doen op mbo-niveau 1. Hiervoor moest zij haar lees- en schrijfvaardigheid verbeteren. Zij kon hiervoor geen lessen op het ROC volgen en heeft toen zelfstandig *Lees en Schrijf!* doorgewerkt, zowel het werkboek als de oefeningen op de website. Nu volgt ze haar opleiding op niveau 1.

'Dit is echt iets voor pap en mam'

Coby Welsing is docent NT1 op het ROC Aventus. Bij ROC Aventus heeft men de afgelopen tijd meer aanmeldingen voor de NT1-trajecten. 'We hebben cursisten gestimuleerd om het werkboek te bestellen en we zien dat dit ook effect heeft op de omgeving van de cursist. Een reactie van een cursist: "dit is echt iets voor pap en mam". Cursisten vinden het stoer dat *Lees en Schrijf!* een website heeft waar zij kunnen oefenen met een eigen inlogcode, het heeft een groot emanciperend effect: zo tel je mee.'

Een ander verschijnsel bij ROC Aventus is de toename van het aantal, vooral mannelijke NT1-cursisten. Hun taalachterstand is de oorzaak dat zij vastlopen op hun werk: het gebruik van de computer in het werk neemt toe en het volgen van een bijscholingscursus is door hun taalachterstand vaak onmogelijk.

In de lessen wordt uitgelegd hoe je met *Lees en Schrijf!* kunt werken en soms wordt een van de televisieafleveringen bekeken. Het meest positieve effect op de cursisten: zij oefenen onbeperkt in hun eigen tijd.

Welcome aanvulling op verouderd lesmateriaal

Carry Vrugt is docent NTI op het Nova College in Haarlem. Bij het Nova College heeft *Lees en Schrijf!* nog geen merkbaar effect gehad op het aantal inschrijvingen. De docenten stimuleren de cursisten om het werkboek te bestellen. Ze zien *Lees en Schrijf!* als een welcome aanvulling op het (verouderende) NTI-lesmateriaal. Bijvoorbeeld de spellingsoefeningen met 'e' en 'ij' uit het werkboek.

'Voor onze analfabeten is het werkboek te moeilijk. Wat wij doen is een experiment met deze cursisten in het Open Leer Centrum waar we ze leren hoe de website van *Lees en Schrijf!* werkt en hoe je daar zelf oefeningen kunt doen of een aflevering van de televisieserie kunt bekijken. Deze cursisten zijn erg trots als ze dit onder de knie hebben.'

Conclusie: positieve en emanciperende uitwerking

Docenten van NTI-trajecten stimuleren de deelnemers het werkboek *Lees en Schrijf!* aan te vragen. Hoewel dus niet bedoeld als lesmateriaal in een onderwijstraject, blijkt het werkboek te voorzien in een behoefte en zijn docenten bereid deelnemers te ondersteunen bij het maken van de oefeningen: zij leggen in de lessen uit hoe de cursisten er zelfstandig mee kunnen werken.

Bovendien is het materiaal een welcome aanvulling op het al oudere lesmateriaal. Cursisten vinden het heel prettig om zelfstandig en onbeperkt te oefenen op de website. Het televisieprogramma, het werkboek en de website worden positief beoordeeld in zowel NTI- als NT2- (oudkomers)trajecten.

Lees en Schrijf! heeft een positieve en emanciperende uitwerking op de cursisten. Het stimuleert het zelfstandig leren en het gevoel van eigenwaarde van de cursisten: ik werk op de computer, ik heb een eigen boek, ik kan zelf aan de slag.



Lees en Schrijf: nieuwe serie 'Taal op je werk'

Na de succesvolle start van de eerste serie *Lees en Schrijf!* zijn de voorbereidingen voor de tweede serie in volle gang. Het thema van de tweede serie die in april 2008 wordt gelanceerd is 'Taal op je werk'. Bij deze nieuwe televisieserie hoort ook weer een gratis werkboek en een nieuwe serie oefeningen op de website. De serie richt zich op de laaggeletterden die of in een werksituatie zitten of (opnieuw) een plek willen veroveren op de arbeidsmarkt.

Een op de vijftien werknemers is laaggeletterd

Het probleem van laaggeletterdheid manifesteert zich steeds nadrukkelijk op de werkvloer; een op de vijftien werknemers heeft onvoldoende basisvaardigheden om volwaardig mee te kunnen doen aan het arbeidsproces. De meeste laaggeletterden beschikken niet over een startkwalificatie (niveau mbo-

2), waardoor het voor hen moeilijk is om deel te nemen aan het arbeidsproces met als gevolg sociaal isolement. Scholing is voor deze groep essentieel, maar juist voor deze groep is de stap naar een opleiding te groot. Slechte ervaringen in het verleden en schaamte over hun achterstand maken dat laaggeletterden meester zijn geworden in het verbergen ervan.

De nieuwe televisieserie

De televisieserie behandelt situaties in de huidige of gewenste werkomgeving van de hoofdpersoon waarbij taalvaardigheid belangrijk is. In elke aflevering komt een (ex-)laaggeletterde aan het woord die zijn persoonlijke verhaal vertelt, wat hij gedaan heeft om zijn basistaalvaardigheden te vergroten en welke impact dat gehad heeft op zijn werk en zijn leven. Iedere aflevering speelt zich af in een werkomgeving waarvan uit onderzoek al blijkt dat laaggeletterdheid daar vaak voorkomt. In elke aflevering worden weer spel-, schrijf- en leestips gegeven die een relatie hebben met de taal en taaltaken op de werkvloer.

Meer nieuws over Lees en Schrijf!

Lees en Schrijf! is weer te zien op verschillende regionale zenders. Kijk op www.etv.nl voor de uitzendtijden.

De oefensite van *Lees en Schrijf!* is uitgebreid met extra oefeningen. Aan het eind van elk hoofdstuk is een leuk taalspel toegevoegd, zoals een woordzoeker of kruiswoordpuzzel.

Het is nu ook mogelijk om taal te oefenen op de mobiel. Sms LEES naar 3010 en u ontvangt een sms met een link naar de mobiele site. Op die site staan

U I T H E T V E L D



Lees en Schrijf! Is uitgebreid met een site voor de mobiele telefoon. Via de mobiel is het nu mogelijk ook informatie te vinden, een filmpje te bekijken en oefeningen te maken. Binnenkort wordt de site uitgebreid met de mogelijkheid om foto's te versturen.

taaloefeningen en informatie. Dit najaar wordt de site uitgebreid met makkelijk te lezen nieuwsberichten (geschreven door Eenvoudig Communiceren), een kort filmpje en de mogelijkheid om foto's te versturen. Emmia Educatieve Multimedia heeft de site ontwikkeld voor Stichting Expertisecentrum etv.nl. Kijk voor meer informatie op www.leesenschrijf.nl.

Onderzoek naar de effecten van **Lees en Schrijf!**

Een van de activiteiten die worden uitgevoerd in het kader van het Aanvals-

plan Laaggeletterdheid is de Monitor *Lees en Schrijf!* Deze monitor is opgezet in overleg met etv.nl en het is uitgevoerd door CINOP in samenwerking met TNS NIPO. Het onderzoek naar *Lees en Schrijf!* moet antwoord geven op de vraag hoeveel volwassenen die moei-

te hebben met lezen en schrijven door het programma worden geactiveerd en hoe. Het volledige rapport is binnenkort beschikbaar.

Bron: Monitor Lees en Schrijf!, Jan Neuvel m.m.v. Anneloes Klaassen (TNS NIPO), Den Bosch: Cinop 2007.

Vertrouwen in eigen vaardigheden

Tweederde van de respondenten die naar *Lees en Schrijf!* had gekeken en/of oefeningen in het werkboek dan wel op de website had gemaakt gaf aan redelijk meer vertrouwen in hun lees- en schrijfvaardigheid te hebben gekregen. Bij ongeveer een kwart was dat vertrouwen iets toegenomen. Bijna 10% had geen nut ervaren en 3% kon op de vraag geen antwoord geven.

De mate waarin aan *Lees en Schrijf!* is deelgenomen speelt een rol. Niet wat betreft het aantal afleveringen dat is bekeken, maar wel wat betreft het aantal opgaven dat in het werkboek en/of op de website is gemaakt. Bij elk type opgaven (lees-, schrijf- en spellingoefeningen) bleek dat van degenen die alle oefeningen hadden gemaakt 90% duidelijk meer zelfvertrouwen had gekregen en dat percentage nam systematisch af naarmate er minder was geoefend, uitkomend op ongeveer 60% van degenen die weinig hadden geoefend.

Figuur Invloed *Lees en Schrijf!* op vertrouwen in lees- en schrijfvaardigheid



V E R H A A L I N D E K L A S

Kantjil, de tijger en de val

De Kantjilverhalen stammen uit de Indonesische volkscultuur. De hoofdpersoon, Kantjil het dwerghert, zou je kunnen vergelijken met Tijl Uilenspiegel of Reintje de Vos in de Nederlandse volkscultuur, of met Anansi in de West-Afrikaanse en Caraïbische volks-cultuur. In het verhaal *Kantjil, de tijger en de val* draait de plot om goed en kwaad. Of beter gezegd om het gegeven 'wie goed doet, goed ontmoet'. Zo hoort dat, vindt men, alleen de tijger trekt zich daar niets van aan. Cursisten kennen wellicht die uitdrukking niet (of het andere uiterste 'kwaad met kwaad vergelden'), dus die verdient toelichting. Maar de onderliggende moraal is universeel.

JEANNE KURVERS